

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' דברים תשפ"ה

בית יעקב

רמז לשני חורבנות

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב (א נ).
בעבר על דרך (כצל) [כי צל] ימינו עלי ארץ' וכל (איו"ח ט), (והר"ח עברה בו ואינג' וכל (תהלים קט ט)). הירדן לשון ירידה וירדוי, דהינו ירידת הקבר וכל, וירדוי מנה ובה כחבוט הקבר רמה ותולעה כידוע וכל, וכן סופי תבות אלה הדברים אשר הוא דמה' וכל. במדבר, על דרך 'אבינו מת במדבר' (במדבר כו א), וכן מעשים בכל יום וכל, ופגריכם יפוצו במדבר וכל. בערבה אותיות 'בערבה' על דרך 'לא יועיל הון ביום עברה' (משלי יא ד), שידשו לעמת גיהנם הנקרא ככה וכל. וזהו נמי מול סוף כנזר, סוף אדם למות, ודהינו שתמיד יביטו ויבינו זאת, שמעו זאת וכל. בין פארן ובין תפל, דהינו פארן לעמת גן עדן שהיא תפארת לכל באיה הזוכים אליה וכל, ובין תפל כתיב וכל, שגם כן למפרע תפל על דרך 'תפל עליהם אימתה ופחד' וכל (שמות טו טז), כל מין למינה אזיל וכל. גם בין פארן לעמת העשין שהם תפארת לעושיהם וכל, ובין תפל לעמת הלאוין כמו התפל מבלי מלח שאינו נאכל וכל, ולבן לעמת לבון ההלכה כשמלה וכל שבתצרות בית ה', כההיא אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות וכל (ברכות ט). והינו לומר כאן על דרך תחלת דינו וכל, קבעת עתים לתורה וכל, וכן נתת ונשאת באמונה וכל, וזהו ודי זהב, זה לעמת זה וכל:

אלה הדברים - רמז לשני חורבנות

ועוד אם אפשר אלה הדברים וכל, שבא להזכירם ולגלות להם דע מעללם, גם בגיהם אחריהם, על דרך גדר שני חורבנות, שבשניהם עזבו מקור מים חיים לחצב להם בארות בארות נשברים' וכל (ירמיה ב יג), ונחתם דיניהם, לעמת הרבן הראשון על עזבם את תורת' וכל (שם ט יב), ולעמת הרבן בית השני על כי 'חנם נמכרתם' (ישעיה נב ג), שגאת חנם כידוע וכל. וזהו אלה הדברים, דו"ק ותשכח רישא וסיפא דהאי קרא, ששניהם כאחד רומזים לעמת 'עצביהם כסף וזהב' (תהלים קטו ד), שגם כן רישא לעמת רישא וסיפא לעמת סיפא, דהינו בית ראשון ובית שני, להורות בא שהגם שהיו עובדי עבודה זרה בזה ובזה וכל, אפלו הכי לא נחתם דינם רק על פי הנזכר וכל, וזהו אלה דקא, על דרך 'אלה אלהיך' וכל (שמות לב ד), 'על אלה אני בוכיה' וכל (איכה ג טז), שגם כן רמז תבת אלה גימטריא 'איכה', שהיא לעמת הרבן הראשון כידוע וכל. וכן במדרש רבה (דברים א ג) על פסוק זה אלה הדברים אשר דבר משה, זה שאמר הכתוב 'אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך' (תהלים נ כא), מהו 'אלה עשית והחרשתי', אמר רב שמואל בר נחמני, 'אלה אלהיך ישראל' עשיתם במדבר והחרשתי לכם, למה, שהיה משה מפס על ואומר לי 'סלח נא' (במדבר יד ט) ושמעתי לו, עד כאן, עין שם וכל. וכן לעמת בית שני סיפא שהיא ודי זהב על פי רש"י וזרנו לברכה, הוכיח על עון העגל וכל, שגאמר (הושע ב י) 'זכסר הרביתי' (להם) [לה] וזהב עשו לבעל, עין שם וכל, וזהו במדבר בערבה, על דרך 'ציון מדבר היתה' וכל (ישעיה סד ט), 'על ערבים בתוכה' וכל (תהלים קלו ב). מול סוף, דהינו מול סוף, שאחר סוף ראשון ושני וכל. וזהו בין פארן שהוא לעמת בית ראשון המפאר וכל, ובין תפל לעמת בית שני שהיה כמו תפל מבלי מלח לעמת הראשון, וכידוע נמי בהסרונו ה' מעלות מן הראשון וכל, ולבן וחצרת לעמת חתימת גזר דינם לחרבנם וכל, דהינו ולבן לעמת שגאת חנם, שלא היה לבן כפיהם וכל, וחצרת של בתי כוכבים ומזלות כנזר על עזבם את תורת' זה לעמת זה וכל, שאין מקדם ומאחר בתורה וכל: (פתח האוהל)

ראת יעקב

יצר טוב ויצר רע נלחמים על לב האדם

ה' אלקינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה. פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו (א נ-י)

היצר הטוב והיצר הרע, שניהם רוצים למלוך על האדם, זה מכונתו הטובה וזה מתאנותו הרעה. ועל האדם מוטל לשפט ביניהם ולבחר בטוב, ולשמע לדברי יצרו הטוב ולהמליכו עליו.

היצר הטוב והיצר הרע נמשלו להרים

רבנו זיע"א (מעגלי צדק, אות פא) מפרש בזה את הפסוקים הנזכרים כאן בדרך הרמז, על היצר הטוב והיצר הרע. כי שני הרים נכתבו כאן, 'הר הזה', 'הר האמרי'. והיצר הטוב והרע, נקראו שניהם 'הרים', כי שניהם מתנשאים לגבה זה לעומת זה, וכל אחד אומר לחברו 'אני אמלוך על האדם'. וטעם נוסף שנקראו 'הר', משום ששניהם שוכנים בלב האדם, אחד מימין - הוא היצר הטוב, ואחד לשמאל - הוא היצר הרע. וכמו שנאמר בפסוק (קהלת י ב) 'לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו' (ורא במדבר רבה כב ח, ובעין חיים שער ג פ"ד). שניהם מרבים לאדם עצות ומחשבות והרהורים, זה טובים וזה רעים. ותבת הרהור מרובת משתי מלים, 'הר' ו'הר'. לומר שבהרהור האדם משתפים שני הרים וכחות, יצר טוב ויצר רע, וכל אחד מהם מתנשא לאמר 'אני אמלוך', וכל אחד מהם חפץ שעצותיו והרהוריו דוקא, הם אלו שיתקיימו. ולכן נקרא 'הרהור', רמז להר וזה'.

יש להתרחק מן היצר הרע המרחיק את ישראל מעם ה'

וזהו שאומרים הפסוקים, 'ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר, רב לכם שבת בהר הזה' - זהו ההר של היצר הרע, שהזהירנו ה' להתרחק ממנו בתכלית הרחוק, ולא לשמע לעצותיו והרהוריו. רמז לדבר, שהתבות 'הר' זה עולות בגימטריא 'הריב' (217), וללמד על היצר הרע באו, שלא נברא אלא בכדי לעשות ריב בין ישראל לאביהם שבשמים, וכדי להרחיקם מעל ה'. ולכן הזהירם הכתוב להתרחק מן היצר הרע רחוק גדול, 'פנו וסעו לכם'.

הדבק ביצר הטוב מקבל סיוע מן המלאכים

אבל ביחס ליצר הטוב, אמרה תורה: 'ובאו הר האמרי' - הוא היצר הטוב, הנקרא 'אמרי' מלשון הכתוב (דברים כו יז) 'את ה' האמרת היום', לשון חטיבה (חגיגה ג), כלומר, מיחד ומקבד. ומפני ששרשו טוב והוא מורה לבני אדם את הדרך הטובה והישרה, לכן יש לבוא לקראתו ולהדבק בו. וכמו כן יש להתקרב אל כל שכניו, הם המלאכים הטובים המסייעים עם היצר הטוב לאדם, להלחם ביצר הרע, וללכת בדרך טובה וישרה. (דורש טוב, דרוש א' לנפטרים)

באור יעקב

בי שם ה' נקרא עליך

ושם לבו לכך כי לא פון באותו השם את הכנונות הראויות. אך מאחר והבדלה היחידה שהיתה בידי כדי לתקן את המעוות היתה להתחיל ולכתב הכל מתחלה, החליט הסופר להעלים הדבר ולהתעלם הימנו לחלוטין, לא יגיד מלה לרבנו. וכך מסר הסופר לרבנו את התפלין המוכנות כשהוא אינו מגלה מאומה על דבר השם שנכתב בלי הכנונות הראויות.

נטל רבנו את פרשיות התפלין בהתרגשות מידיו של הסופר, והחל עובר עליהם מדרפף בעיניו, נהנה רבנו למראה הכתב הנאה והחד, ופניו הפיקו נגה ושמחה עלאית. וכך עבר רבנו והגיע את כל התבות והאותיות שבפרשיות התפלין אחת לאחת. והנה בהגיעו לאותו שם שנכתב בלי הכנונות הראויות שבקש מהסופר לכוון בהן, נעצר רבנו והתבונן בו לזמן ממשך שהלך והתארך.

בעודו מתבונן באותו שם, הרים רבנו את עיניו והביט לעבר הסופר ושאלו: "האם יתכן ושכתב לכוון את הכנונות הראויות כשכתבת את השם הזה?" הסופר נאלם דומיה. לזאת לא פלל. בוש ונכלם השפיל את ראשו ואמר בהכנעה: "אכן, אודה ואבוש, רבי קדוש, לא כוננתי באותו שם, ועתה ימחל נא לי רבנו, ואכתב עבור הרב תפלין חדשות בכונה הראויה". רבנו שנוכח לראות את יראת השמים של הסופר והיותו מודה ועוזב, מחל לו בלב שלם, והסכים שיתכתב עבורו תפלין חדשות. ואכן כעבור זמן מה הביא הסופר לרבנו את הפרשיות החדשות שנכתבו בכונה, כרצון קדשו של הרב.

היה זה בעת ששהה רבנו האביר יעקב זיע"א בעיר מראקש. חפש הרב סופר ממחה וירא שמים שיתכתב עבורו פרשיות לתפלין. התעניין הרב אצל בני העיר האם יש בעירים סופר הראוי לגשת למלאכת הקדש והוא ירא שמים ובקי היטב בהלכות ואף כתבו נאה. השיבו לו בני העיר: "בודאי, יש בעירנו סופר אחד תלמיד חכם וירא שמים בקי וממחה בהלכות סת"ם ואף ידיו רב לו בתורת הנסתר ובספרי קבלה, והוא ראש הסופרים של עירנו".

בקש הרב שיביאו לפניו את הסופר, יען כי חפץ הוא לתהות על קנקנו. כשהגיע הסופר, אמר לו רבנו: "בקשה לי אליך, חפץ אני שתכתב עבורי פרשיות לתפלין, ואכן שמעתי עליך לאמר כי בקי הנך עד מאד במלאכת הקדש זו, וכי ידים לך בתורת הנסתר, אך זאת אבקשך, כי בטרם תכתב כל שם מהשמות הקדושים, תרד ותטבל במקוה טהרה, ואף גם תכוון כל כונות האר"י הקדוש". ואודות שכרו אשר ישלם לו אמר לו הרב: "אל ירעו בעיניך ההוצאות, ואל תקמץ בהם, כי את שכרך תקבל ככל אשר תבקש".

בחרדת קדש ובסלודין נטל הסופר הממחה על שכומו את העל הגדול של כתיבת התפלין עבור רבנו. בדקדוק רב ובכנונות עלאיות ישב הסופר וכתב את פרשיות התפלין, כשאינו מסיח דעתו ולו לרגע אחד. אמנם למרבה הצער, באחד מהשמות הקדושים, שכח הסופר ולא כון את הכנונות הראויות טרם כתיבתו.

רק לאחר שסיים הסופר את כתיבת כל הפרשיות, נזכר הסופר

קדושת יעקב

אלה הדברים ענין הברית והלשון

דיקא 'לי ראש', דהינו ראשי תבות של 'לי לשון יסוד ראש', דהינו אלו הם הראש והראשית של טהרתם וכו', שמכחם נגאלו ויצאו וכו'. גם לעמת שמירת הברית אתי שפיר 'ישראל' דיקא, 'וישראל אהב את יוסף' וכו' (בראשית לו ג), וכההיא נמי 'שבטי יה עדות לישראל' (תהלים קכב ד) דיקא, 'ישראל עאלו ישראל נפקו וכו', 'בית יעקב מעם לעז' (תהלים קיד שם) יעקב דיקא, גם כן לעמת 'הקל קול יעקב' וכו' (בראשית כו כב):

ועל פי הנזכר לעיל יאמר נא מראש ספרא רבא לעמת הנזכר 'דרך חיים תוכחות מוסר', אלה הדברים דיקא לעמת הדברים כמשמעות הענין וכו', 'לשון מדברת' וכו' (תהלים יב ד), 'דברי נרגן' וכו' (משלי יח ח), 'מדבר שקר תרחק' וכו' (שמות כג ז), 'דברי ריבת' וכו' (להלן יז ח). שעוד בה גם כן דברים הדברים כידוע, תלת לעמת תלת, לשנא תליתאי וכו'. שגם לרבות אלה הדברים כאן היה וכאן נמצא צרוף 'הדבר מילה א', דהינו לומר לך ברית הלשון לעמת ברית המעורר ושניהם כאחד וכו', שלעמת זה אלה הדברים אשר דבר משה. גם כן דבר דיקא אל כל ישראל, כההיא וכלן באבק לשון הרע (ב"ב קסח), וזהו כל ישראל וכו'. וכן כנזכר 'לי ראש' וכו'. גם אלה דיקא על דרך 'אלה אלהיך ישראל' וכו' (שמות לב ד), 'שפתינו אתנו מי אדון לנו' וכו' (תהלים יב ה): (פתח האוהל)

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (א א)

ואם אפשר לרמוז כל הכתוב בסיעתא דשמיא, ולהבין האי רישא דקשיא, דהינו התחלת זה הספר שהוא לשון קשי בכפלי כפלים, דהינו אלה קשה כידוע וכו', הדברים, דברים דבר לשון דבור קשה וכו', אך כיון שנתן רשות שהוא לשון תוכחה וכו', אם כן הוא זה גם כן בכלל נופל וכו', דהינו שבא להוכיחם לעמת 'לשון מדברת גדולות' וכו' (תהלים יב ד), שהכל בה תלוי ועומד, כידוע על פסוק (שם לד יג) 'מי האיש החפץ חיים' וכו', לפיכך 'ובחרת בחיים' (להלן ל יט), ואם חס ושלום וכו'. ומה גם שמירת יסוד הברית מנה ובה שעל פיו יצא ועל פיו יבוא, 'שמר פיו ולשונו' וכו' (משלי כא כג), 'שמר הברית והחסד' וכו' (להלן טו ז), 'תהלת ה' ידבר פי' (תהלים קסה כא) ואחר כך 'ויברך כל בשר' (שם) דיקא, על דרך 'ימול בשור' (ויקרא יב ג) כידוע, וכן 'שם קדשו' (תהלים שם) דיקא וכו'. ובכן על פי שנים עדים אלה יקום דבר תורה כידוע מזה בכמה מקומות וכו', וכההיא נמי בזכות שלא שנו את לשונם ושמרו בריתם נגאלו ממצרים עם לועז וכו' (במדבר רבה נשוא יג), 'אשר זרמת סוסים זרמתם' (יחזקאל כג כ), 'ערות הארץ' וכו' (בראשית טב ט):

וזהו גם כן 'בצאת ישראל ממצרים' (תהלים קיד א), 'ישראל'